



# el boom de les zones lliures

autora

Alba Gros, periodista.

amb la col·laboració de la Plataforma Transgènics Fora!

*Mentre que des de la Unió Europea no sembla que s'hagi de frenar la introducció de productes alimentaris modificats genèticament, cada vegada més regions i municipis es declaren zona lliure de transgènics. A Catalunya, Ripoll, Rubí i Valls han fet declaracions en aquest sentit, i també el Consell Insular de Menorca, Astúries i el País Basc. En el següent article desgranem fins on arriben aquestes mostres de rebuig als OGMs, com ens hi podem sumar, i on podem trobar suport.*

La primera zona lliure de transgènics a Europa va ser la regió de la Toscana italiana, que ja el 1999 va redactar una llei prohibint els OGMs, quan encara no existia regulació europea. En aquell moment manava una moratòria a nivell europeu que es va aixecar l'any 2004, permetent l'aprovació, la comercialització i la producció de noves varietats.

## La CE deixa molt poc marge per crear espais sense OGM i hi està clarament en contra

Romania i l'Estat espanyol són els únics països europeus on hi ha conreus transgènics comercials. Cal dir que el govern del Partit Popular va tenir una política molt liberal respecte la seva aprovació. Malgrat aquest cultiu tan estès, o potser per culpa d'això, hi ha hagut pocs casos en l'àmbit estatal de territoris que es sumessin a altres iniciatives europees de zones declarades lliures de transgènics. El 2004, la Junta General d'Astúries va aprovar una proposta no de llei, feta per un grup parlamentari, on es demanava al govern asturià que no autoritzés el cultiu de transgènics a la regió. Més recentment, Menorca també ha fet una declaració

posicionant-se i ha entrat a formar part, com Euskadi en el seu moment, de la Xarxa de Regions Lliures de Transgènics.

Aquesta xarxa agrupa territoris d'arreu del món i actualment ja compta amb 78 regions, 86 províncies i 3.400 municipis, només a Europa. Les dades ja mostren la disparitat de les situacions i dels àmbits de les decisions. A Suïssa, la població ha escollit a través d'un referèndum una moratòria fins el 2010 per autoritzar el conreu d'OGMs, però no s'ha mostrat contrària a la seva comercialització. Grècia ha acabat incloent tot el territori a partir d'anar-hi sumant regions, mentre que a Àustria la majoria, però no totes les províncies, s'han declarat lliures. Com a referència comuna es pot dir que és un moviment que implica sectors molt amplis que van des dels estudiants a les mestresses de casa, pagesos o ecologistes. Annaïs Sastre, de la PTF!, explica que "en general aquesta declaració ha anat associada a la intenció de preservar l'agricultura local, és a dir, la conservació de les varietats autòctones, els productes locals de qualitat, la preservació del paisatge, la protecció de l'agricultura ecològica... defensant el principi de precaució en un intent de garantir una producció lliure d'OGMs".

## El panorama més proper

A Catalunya, el sindicat Unió de Pagesos, l'associació Assembla Pagesa i nombroses ONGs i grups

ecologistes reclamen al govern que aposti per a una agricultura sense transgènics, però mentrestant el tripartit ha anunciat diverses vegades l'aprovació d'un Decret de coexistència, amb distàncies de seguretat demostradament insuficients i sense contemplar mesures econòmiques compensatòries per als agricultors que pateixen contaminació en els seus camps. En aquest sentit, ja s'han conegut casos en producció convencional i també en ecològica<sup>1</sup>. El cas més escandalós ha succeït a l'Alt Empordà (Girona), on el percentatge de contaminació per transgènia segons les anàlisis del Consell Català de la Producció Agrària Ecològica ha estat del 12,6%.

Fins al moment, només Ripoll, Rubí i Valls s'han declarat municipis amb voluntat de romandre lliures de transgènics. A les terres catalanes, el cultiu de blat de moro modificat genèticament arriba al 42%<sup>2</sup> sobre el total produït d'aquest cultiu.

A l'illa de Menorca, el cultiu del blat d'indi, tal i com s'anomena al blat de moro o panís, no arriba al 2% respecte a la superfície total declarada de farrat-



Una de les accions al carrer de la Plataforma Transgènics Fora!. Cedida per la PTF!

ge i cereals: el 2005 van ser 260 hectàrees i cap d'elles fou sembrada amb varietat transgènica segons les informacions de què disposava el Consell Insular. El passat mes de novembre, aquest òrgan de govern va aprovar la declaració per entrar a formar part de la Xarxa Europea de Zones Lliures de Transgènics i va fer una petició a la Unió Europea on es reclamava "el democràtic dret dels governs locals, insulars i regionals a decidir si els Organismes Genèticament Modificats poden o no ser cultivats en les seves àrees". Conscients que la Declaració ara com ara és només política i no pot impedir legalment el cultiu dels OGM, el Consell Insular ha pres el compromís d'informar la pagesia i cooperatives sobre els perills i riscos dels cultius transgènics.

A Mallorca, en canvi, la situació no és la mateixa. Esporles és l'únic municipi mallorquí que s'ha declarat zona lliure. Tot i que hi ha un conglomerat de grups socials que treballen per sensibilitzar la població dels risc associat a les varietats transgèniques, el Consell Insular no ha pogut fitxa, i just a principis d'abril una plataforma d'entitats ecologistes, pagesos i consumidors ha presentat públicament un manifest en què es

demana la declaració de totes les Balears com a territori lliure.

Al País Valencià, el panís també és un cultiu molt minoritari però tot i així es treballa en experimentació en diferents organismes, segons ens aclareix Enric Navarro, productor ecològic valencià<sup>3</sup>: "El més destacat és l'Institut de Biologia Molecular en Plantes, depenent del CSIC i de la Universitat Politècnica". De moment, no hi ha cap municipi ni comarca manifestament lliure de transgènics.

## Campanyes

A nivell estatal, l'associació ecologista Amigos de la Tierra llançava l'any passat la campanya per fomentar la creació de zones lliures. Al seu web [www.tierra.org](http://www.tierra.org) s'hi pot trobar una carta per demanar a la Unió Europea el dret dels territoris a declarar-se sense OGMs, una guia per tirar endavant una campanya a nivell local on es proposen accions i es dona informació de tipus jurídic, i enllaços. Fins i tot hi ha una llista de distribució per mantenir-se al corrent i en contacte amb altres iniciatives que apunten el mateix objectiu: [espanalibreomg-subscribe@yahoo.com](mailto:espanalibreomg-subscribe@yahoo.com)

A Catalunya, és la Plataforma Transgènics Fora! el grup —no està establert com a associació formalment— que més brega ha mogut i mou a l'entorn del conreu i l'ús d'aliments transgènics. Aquesta primavera estan promovent una campanya pròpia per a la declaració real i vinculant de municipis lliures a partir d'iniciatives de grups locals, entitats o perso-

nes particulars. L'Annaís explica que "l'objectiu principal és obrir un debat entorn els OGMs mitjançant la implicació de la societat civil i la conscienciació i mobilització dels grups de consumidors/es i productors/es. La idea és que un grup local s'apropii i adapti la campanya a la seva zona, el-labori una estratègia a seguir i emprengui mesures, accions o realitzi propostes per incidir sobre els diferents sectors del municipi", que per exemple poden ser escoles, hospitals, comerços i cooperatives agrícoles. Un cop hi hagi una feina prèvia feta i s'hagi aconseguit suport dins el municipi o barri, es pot anar a l'Ajuntament amb una proposta de moció i una llista d'entitats o grups que recolzin la campanya.

Per tal de facilitar el procés, la Plataforma ha editat un dossier informatiu que serveix de guia i suport a les persones o grups que engeguin les campanyes locals. És bàsic, per començar, aconseguir informació de la zona com per exemple: quina superfície conreada de transgènics hi ha, quines cooperatives estan comercialitzant-ne, si n'arriba d'importat per a fàbriques de pinso, i si aquest va a parar a granges dels voltants que al mateix temps comercialitzen els derivats d'aquests animals o la seva carn a través de marques o carnisseries locals. Altres accions poden ser l'educació dels regidors de l'Ajuntament i la posterior presentació d'una moció, un cop ja s'ha aconseguit el seu suport; l'organització de xerrades a col·lectius claus implicats en restauració col·lectiva; i les sessions informatives a pagesos, elaboradors, transformadors i comerciants.

El que busca la PTF! amb la campanya va més enllà d'una declaració d'intencions. Tot i ser conscients que aquests posicionaments "representen una eina de pressió sobre la Comissió Europea, així com un senyal d'organització interna, conscienciació i intenció d'aturar l'entrada massiva dels OGM a Europa", es pretén que les declaracions siguin vinculants. És a dir, que els governs locals adoptin mesures per tal que la seva declaració tingui efectes pràctics, que es poden aplicar en la política alimentària dels seus serveis, la prohibició de sembrar transgènics en terres que pugui donar en lloguer, o l'establiment d'abocadors especials per a camps de transgènics experimentals.

Amb la llei a la mà, encara és molt difícil prohibir l'ús de varietats d'OGM



Amigos de la Tierra també ha portat la movilització al carrer. Amigos de la Tierra

aprovades si no és emparant-se en l'article 19 de la Directiva 2001/18/CE sobre el seu alliberament intencional en el medi ambient, segons han estudiat els equips jurídics d'Amics de la Terra d'Anglaterra, Gal·les, i Irlanda del Nord. Així, la legislació estableix que cada Estat Membre té la possibilitat d'oposar-se a l'autorització del comerç i/o cultiu d'un nou event<sup>4</sup> aprovat a la Comissió Europea, o bé d'introduir condicions restrictives en cas que decideixi aprovar-lo. Una de les possibles condicions és el de la protecció de certs "entorns o àrees geogràfiques particulars". D'aquesta manera, els governs municipals poden considerar el seu territori com a "àrea geogràfica particular" per demanar a la Comissió el bloqueig d'una varietat transgènica construïda amb un event particular. Cada

event nou requereix d'una nova sol·licitud per prohibir-lo just en el termini que obre la CE per rebre alegacions per part de cada país. De moment, cap territori dins l'Estat ha seguit aquests passos i no està clar que puguin servir de res, ja que la província austríaca d'Upper va crear una llei sota la premissa de la garantia ambiental, que el Parlament Europeu va vetar. David Sánchez, d'Amigos de la Tierra resumeix molt clarament la situació: "Es tracta d'una batalla entre la Comissió Europea i les regions, municipis i zones que s'estan declarant per reivindicar el seu dret a plantejar aquestes prohibicions i restriccions".

## El pagès i les cooperatives reben una forta influència comercial de companyies i comercialitzadores

Encara que es pugui arribar a establir una limitació per a la comercialització

i/o cultiu de transgènics basant-se en l'article 19, el que és cert és que hi ha prou ocultisme per fer-ho difícil a la pràctica. Els pagesos no sempre reconeixen una varietat transgènica quan van a comprar llavor, perquè en alguns casos en lloc d'anunciar llavors modificades genèticament, es parla de resistència a plagues o de "tecnologia Bt". A més, les cooperatives i els pagesos reben una forta influència comercial de les companyies comercialitzadores a través d'accions com sembrs públiques de camps de demostració amb dinar pagat inclòs. La carn procedent d'animals alimentats amb blat de moro transgènico no s'etiqueta amb aquesta informació<sup>5</sup>, i, per tant, el consumidor final no pot escollir. Per la seva part, el comerciant ha de seguir el camí de la traçabilitat per poder triar el proveïdor que li garanteixi uns aliments lliures d'OGM, ja que avui per avui els protocols establerts en aquest sentit no són complets<sup>6</sup>.

En la conferència d'aquest abril "Coexistència entre cultius OGM i cultius convencionals: llibertat d'elecció", la Comissió Europea i la Presidència austríaca han d'examinar l'estat de les diferents legislacions que s'estan preparant i debatent sobre la qüestió<sup>7</sup>. El fet que Àustria sigui un dels països amb més territori amb vocació de ser lliure de transgènics, obre una petita esperança respecte els acords de la reunió. Caldrà veure si són suficients com perquè el dret a l'elecció de cada estat, nació, comarca o municipi es pugui garantir des d'un punt de vista legal i tècnic. □

### A més del blat de moro, és legal algun altre cultiu transgènico?

A l'Estat espanyol només es pot conrear blat de moro transgènico, però es pot comercialitzar soja transgènica importada de països productors com els Estats Units i Argentina.

### Hi ha cultius experimentals a Catalunya?

No només hi ha cultius experimentals sinó també demostratius i comercials.

### Quines són les varietats de panís comercial que contenen transgènico?

N'hi ha moltes. Alguns noms: *Alicant BT, Aristis BT, Bacila, Bolsa, Campero, Cuartal BT, DK 513, DKC 4442YG, DKC 5784YG, DKC 6041YG, DKC 6550, DKC 6575, Elgina, Foggia, Gambier BT, Helen BT, Jaral, Levina, Novelis, Olimpica, PR 32 R 43, PR 32 W 04, PR32 P 76, PR 33 P 67, PR 34 N 44, PR 36 R 11, Protect, Riglos BT, SF 1035 T, SF 1036 T, SF 1112 T.*

### Per què alguns pagesos sembren blat de moro transgènico?

Les modificacions genètiques que contenen aquestes varietats donen al blat de moro una propietat insecticida contra el taladre, que és una plaga cíclica que arriba cada cinc o set anys i que perfora la canya debilitant-la fins a tombar-la. Aleshores no es poden emprar les collidores i l'única solució és collir a mà, cosa que no es fa en finques grans. Alguns pagesos escullen els transgènics per oblidar-se del taladre, d'altres per mimetisme o desconeixement. De totes formes, alguns estudis conclouen que la producció amb transgènics no és superior.

### El panís transgènico cultivat als nostres camps arriba a la cadena alimentària?

Sí, i ho fa per diverses vies. Una d'elles és a través dels productes de procedència animal, ja que el blat de moro s'utilitza per a produir pinso, sobretot per a gallines i pollastres, i fer ensitjat per a bovins. L'altra és directament a través de productes per a alimentació humana, especialment en alimentació infantil i bolleria.

**Font:** Associació de Naturalistes de Girona i *Dossier per la campanya de zones lliures de transgènics*. Plataforma Transgènics Fora!, 2006

Per informar-vos o començar una campanya, podeu contactar amb Plataforma Transgènics Fora! a [transgenicsfora@moviments.net](mailto:transgenicsfora@moviments.net). [www.transgenicsfora.org](http://www.transgenicsfora.org).

1. Vegeu Agro-cultura núm. 24 i la secció "notes" d'aquest número.

2. FERRER, Xavier. *Situación de los organismos genéticamente modificados en Cataluña*. Marco regulador. Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca: Generalitat de Catalunya. A: *Dossier per a la campanya de zones lliures de transgènics*. Plataforma Transgènics Fora!, 2006

3. Val la pena no confondre amb Enric Navarro Rosell, productor ecològic de l'Alt Empordà que va patir la contaminació transgènica del seu blat de moro.

4. L'event és la modificació genètica que s'introdueix en determinada varietat vegetal. Diferents varietats poden tenir el mateix event i rebre noms comercials diferents.

5. La llei només obliga a etiquetar els productes que continguin més d'un 0,9% d'OGM.

6. Malgrat el Reglament (CE) Núm. 1831/2003 relatiu a la traçabilitat i l'etiquetatge d'OGM, les administracions no han establert sistemes que garanteixin el seu compliment.

7. En el moment de tancar l'edició encara no s'ha celebrat.